

Het schijnt, dat het gros der leidende personen in regeeringsbureaux en Staten-Generaal te ver af staat van wat er op economisch terrein in en buiten onze grenzen plaats heeft, om daarvan eenigen invloed te ondervinden. Anders is het tenminste onbegrijpelijk hoe wij in zulk een zuiver passieve houding kunnen volharden.

Door Minister Colijn is ons tarief van invoerrechten van 5 op 8 pCt. gebracht. Tegen dezen maatregel is een ware storm van verwijten en sombere profetieën ontketend, zelfs in die mate, dat de ongeluksprofeten niet konden zwijgen toen de wet allang in het „Staatsblad“ stond. Hooze tongen beweren echter, dat de buitenlandse credieten nog niet opgebruikt waren en men dus weinig anders kon doen dan met de advertentie-campagne doorgaan.

Hoe dit laatste ook zij, zeker is, dat de voorgestelde rampen van toenemende duurte e.d. zijn uitgebleven.

Waarlijk geen verrassing voor wie met deze materie ook maar enigszins op de hoogte is.

Het effect van een tarief is toch geheel afhankelijk van de tarieven der omringende landen. Als er in zekeren zin mee als met een dijk, die doorbroken of overstroomd zal worden op de zwakste en laagste plaatsen. Zoo zal de stroom der buitenlandse producten, voornamelijk van het deel, dat men overproductie noemt, zich richten naar de grenzen, waar de tariefmuren het laagst zijn. Niet dus de vraag: hoe hoog is ons tarief, maar: hoe verhoudt het zich tot de tarieven der omringende landen, is beslissend voor de werking.

Ten dezen schijnt onze regeering niets te zien. Thans hebben weer twee belangrijke industrieën noodkreten geslaakt. De aardewerkfabrieken kunnen het tegen de Duitse concurrentie niet meer volhouden en ook de groote zaak van Philips ziet zich gedwongen om hier haar werkvolk te ontslaan.

Dit laatste echter niet wegens vreemde invoer en concurrentie in ons land, maar wegens een verhooging van het Fransche tarief, waardoor het concern gedwongen wordt in Frankrijk een fabriek op te richten om de te hooge invoerrechten te ontgaan.

Vier jaren geleden heeft Spanje een verandering in het tarief gebracht, waardoor Philips zich noodzaak zag daar een fabriek te bouwen. Thans Frankrijk! Wie volgt?

De slechte gevolgen voor onze volkswelvaart zijn onmiddellijk aanwijsbaar.

Het is niet in de eerste plaats de fabrikant, die hier het gelag betaalt, al wil men soms het volk doen gelooven, dat de invoerrechten er te zijnen bate zijn.

Om bij bovengenoemd voorbeeld te blijven: men meene niet, dat Philips hier het slachtoffer is. Ook als dat zoo was zou 't erg genoeg zijn, want zonder bloeiende industrie kan ons land niet zijn.

Doch, gelijk gezegd, zoo is het niet! De in Frankrijk te openen fabriek zal daar straks, beschermd door het hooge tarief, zeer zeker rendabel blijken te zijn.

Het kapitaal laat zich zeer gemakkelijk verplaatsen.

Wie zich minder goed laten verplaatsen, dat zijn de 1600 arbeiders, die door deze verplaatsing tot de werklozen zullen behooren.

Ons land, dat zoozeer werkgelegenheid noodig heeft om de steeds groeiende bevolking in 't leven te houden, ziet zich op deze wijze stuk na stuk ontgaan.

Blijkens de opgaven waren er in Dec. 1926 12.1 pCt. van het aantal der arbeiders bij wie de werkloosheid is nagegaan, zonder werk.

Het kapitaal trekt weg en de werkloze arbeiders blijven achter.

Het is vooral Prof. Diepenhorst, die telkens en telkens weer op de slechte gevolgen van deze passieve handelspolitiek wijst en aandringt op meer activiteit.

Ook onlangs weer heeft hij in de Eerste Kamer op den slechten gang van zaken gewezen. Of 't helpen zal?

Laat ons, liever dan aan voorspellingen te doen, dit artikel besluiten en wachten op de daden van deze Regeering, die ook in meer andere dingen wel iets zeer bijzonders schijnt te zijn.

Arnhem.

E. VISSER.

LITERAATUUR EN KUNST.

De beteekenissen van Pennings werk.

De bewerking der stof.

In het vorige artikel zagen we, hoe Penning in zijn vele boeken bij voorkeur een historische stof behandelde en hoe in deze stofkeuze een element ligt van de beteekenissen, die zijn werk heeft gehad en nog steeds heeft, als christelijke volkslectuur.

Als tweede — en zeer voornamelijk — factor komt daarbij de bewerking van die stof. Altijd is in een verhaal daaraan veel gelegen, en om die stof goed tot haar recht te doen komen, en om bij de lezers den smaak tot lezen te wekken, maar in 't bijzonder is dat toch het geval ten aanzien van boeken met een historisch gegeven. Voor een groot deel van

de lezers — en met name voor de jongeren onder hen — moet bij zulk een verhaal de bewerking het doen, want over 't algemeen houdt men niet van „geschiedenis“. Als de vorm niet aanstands tot lezen lokt en de belangstelling niet van meet aan getrokken wordt, legt men gewoonlijk al heel gauw een historisch boek ter zijde. Zal dus historische lectuur werkelijk dien invloed oefenen, die van haar kan uitgaan, dan is dat voor een groot deel afhankelijk van de stofbewerking.

Welnu, in die bewerking ligt juist de kracht van Penning. Want daarin komt tot haar recht zijn meest op den voorgrond tredende eigenschap, zijn vertel-gave.

Herhaaldelijk reeds zagen we, hoe de kunst van vertellen hem was aangeboren. Al in de dagen, toen hij zijn kruidenierszaak dreef, in den tijd dus, dat van boekenschrijven nog geen sprake was, wist hij, hoe een verteller zijn verhaal inkloeden moet om belangstelling te vinden. Hij wist dat intuïtief en bracht het intuïtief ook in practijk. En toen hij met schrijven begon, in de feuilleton-rubriek van de „Gorkumsche Courant“, trokken juist door hun vorm zijn bijdragen aanstands de aandacht. Beziet men nu uit dat oogpunt Pennings vele verhalen, dan blijkt, welke waarde daarin ligt als factor van hun beteekenis en wordt tegelijk de populariteit verklaard, die Pennings boeken steeds hebben genoten.

Vooreerst is er een groote levendigheid, een bijzondere activiteit, zooals ik in het voorafgaande artikel al zeide. De lezer wordt daardoor toeschouwer; hij ziet het gebeuren niet in woorden, die hij door eigen combinatie tot een voorstelling van zaken moet doen worden, maar in feiten. Zelf is hij in zekeren zin deelgenoot en van heel nabij er in betrokken.

Dan is er Pennings gave, om de verhoudingen rondom het gebeuren waarvan hij vertelt zoodanig tot werkelijkheid te maken, dat de lezer zich geheel daarin verplaatsen kan en het historisch beeld inderdaad zijn lokale kleur krijgt. Bekend genoeg is het, dat in de Transvaalsche verhalen plaats- en milieubeschrijving belangrijke elementen waren, terwijl Penning toch eerst veel later met eigen oogen het Zuid-Afrikaansche land heeft gezien. Penning had een rijk-ontwikkeld voorstellingsvermogen en dat kwam hem bij de bewerking van zijn verhalen uitnemend te pas.

Voorts kende hij het geheime van een juiste afwisseling in toon. Geestigheid en humor kenmerken zijn verhalen evenzeer als ernst en degelijkheid en door een bijna altijd goede onderlinge verhouding van die beide blijven de verhalen steeds frisch en wordt altijd opnieuw ook voor beide de belangstelling geprikkeld. Opmerkelijk b.v. is het, dat, terwijl de jonge lezers de smaakheden van Blikoortje ten eerste apprecieeren, zij de boeken der Wessels-serie toch niet „lollig“ noemen, naar hun gangbare waarde-bepaling; zij verstaan dus ook den ernst, die naast de geestigheid uit deze verhalen spreekt. En — men prate maar eens met een jongen over „De Overwinnaar...“ of „De Leeuw van Modderspruit“ — dat ernstige heeft evenzeer (zij het natuurlijk een andersoortigen) indruk gemaakt op de ziel; in de passages, waar Penning van geloofs-kraft en Godsbetrouwen sprak heeft men evengoed naar hem geluisterd.

Ook maakte Penning gaarne gebruik van den gesprekvorm, die altijd kleuriger is dan beschrijving en den lezer 't dichtst brengt bij de personen, die in het verhaal een rol spelen. Zoowel wanneer over hen wordt gesproken door anderen, als wanneer ze zelf aan 't woord zijn, ziet de lezer hun beeld, krijgt hij inzicht in hun karakter en persoonlijkheid, veel beter, dan wanneer de Schrijver die teekent; want in dit laatste geval blijft de voorstelling toch indirect en dus vager. Penning, die altijd en overal met menschen had gepreut, konde precies den pakkenden gesprekstoon, en wist dien ook op het goede oogenblik in zijn verhaal te brengen. Het loont de moeite eens bepaaldelijk uit dat oogpunt een of meer boeken van Penning na te gaan. Men krijgt dan een proefondervindelijke les in de techniek der vertelkunst, die immers in de juiste toepassing der onderscheidene effecten tot haar recht komt.

Verder is er de eigenaardigheid, dat Penning altijd allerlei bijzonderheden opsporde van den tijd, de omstandigheden, de personen, waarover hij vertelde. Met zulke vondsten decordeerde hij dan zijn verhaal overal, waar eenige decoratie gewenscht was. Hij zocht in archieven, in oude papieren, maar vooral — ik wees er eerder op — indien mogelijk onder de menschen, die, 't zij uit eigen aanschouwing, 't zij door familieoverlevering, van het gebeuren of de optredende personen iets meer wisten. Zoo kreeg hij de beschikking over een aantal gegevens, moestendeels zelfs kleinigheden, die hij in zijn verhaal-geheel wist te verwerken als illustratief materiaal.

Door dit alles, waarvan de getrouwe lezer der Penningboeken de voorbeelden overal weet te vinden, kreeg Penning de stage aandacht voor het historische beeld, dat hij geven wilde en maakte hij zijn „geschiedenis“-vertellingen appetijtelijk. En dan kwamen daar nog enkele effecten bij, die verband hielden niet met de stof, maar met den persoon van den Schrijver.

Groote ervaring had hij, door zijn jarenlangen omgang met menschen en de gesteldheid van zijn karakter, in wat van bepaalde verhoudingen en gebeurlijkheden de menschen allermest interesseert. En hij liet niet na, op die elementen in zijn verhaal het volle licht te doen vallen, op gevaar af dikwijls, dat hij belangrijker, maar minder interesseerende zaken, te weinig deed uitkomen. In sommige boeken blijven b.v. personen, die de geschiedenis als belangrijk, kent vrijwel op den achtergrond, terwijl nevenfiguren, maar die voor de lezers aantrekkelijkheid hebben, voortdurend voor het voetlicht staan.

Een tweede effect, hierna in nauw verband staande, is Pennings rijke fantasie, die het historisch materiaal omkleedde en naar den gewenschten smaak bijkleurde, zoo, dat heel het verhaal voor ieder lezer smakelijk werd. Daarbij was hij alweer sterk in het benutten van zijn kennis der volkpsyche en ook kwam hem zijn gave tot combineren goed van pas. Bij betrekkelijk weinig directe gegevens (in verhalen van belegeringen, plaatselijke gebeurtenissen e.d.) wist hij uit de algemeene structuur van den tijd en door invoering van niet-historische en toch werkelijke figuren (een zorgzame moeder, een rappe jongensfiguur, een voortvarende burger) een heel verhaal te componeren langs den weg der fantasie. En zulk een verhaal vertelde dan op boeiende wijze van een enkelen trek, dien de Schrijver naar voren wilde brengen: de wonderlijke besijferingen Gods, een klaarblijkelijke zegen op in Gods kracht ondernomen daden, een kennelijk oordeel over zware zonden, enz. In zulke gevallen was het Pennings fantasie, die, aanknoopend bij een enkele mededeeling of eenig historisch materiaal, de verhalen deel ontstaan.

En dan was een derde effect, zeker van niet minder kracht dan de beide eerste, dat Penning zoo goed wist te werken, met wat ik zou willen noemen „volksromantiek“. Beter dan met een definitie-in-woorden kan ik dat begrip omschrijven met verschijnselen er van te noemen, zooals ze in Pennings boeken veelvuldig zijn: medelijden-wekkende omstandigheden, aanhankelijkheidsbetooning als vrucht van grootmoedigheid jegens den ellendige (men denke aan kaffertypen als Bezitha uit „Jan Kordaat“) opoffering van zichzelf ten bate van een ander of velen tegelijk (Celierts, jonge liefde, die zwaar beproefd wordt in bijna alle Transvaalsche boeken) enz. Dergelijke effecten van volksromantiek brengen relief in de verhalen. De lezers komen gemakkelijk in de sfeer van het gebeuren, omdat ze allerlei bekende verschijnselen zien, die ook tot hun sfeer behooren; ze krijgen daardoor sympathieën en antipathieën, die hen doen meelevend en bij het gebeuren zelf interesseeren. En ze lezen vanzelf op de eenige manier van goed lezen: zich inlevend, verwerkend, mee-voelend, begrijpend.

Ten slotte spreekt uit elk verhaal Penning's vroom gemoed en getuigt hij telkens weer van de kracht van het geloof, die onder alle levensomstandigheden als een kracht zich openbaart. Na alles wat ik over den persoon en arbeid van Penning schreef, behoeft dit laatste wel geen afzonderlijke uiteenzetting meer.

Zoo is dan de bewerking der stof element van de beteekenissen der Penning-boeken als christelijke volkslectuur.

Nu heeft dat alles, wat ik opsomde, ook zeker zijn zwakke zijde. Het sterk-persoonlijke van Pennings verhalen doet wel eens schade aan de objectiviteit, die tegenover historiereproductie past. Meer dan eens komen invoeelingen voor in den gang van het beschrevene, die met het historisch gegeven vrijwel geen verband houden en geheel persoonlijke reflexen zijn van den Schrijver op bepaalde denkbeelden of verhoudingen. Ook brengt de fantasie Penning hier en daar vrij ver van zijn gegevens af, zoodat het historisch beeld veel van zijn zuiverheid inboet. Dan krijgen de romantiek-invloeden herhaaldelijk een grooter plaats, dan ze in werkelijkheid in het beschreven milieu zullen hebben gehad, en, direct gevolg daarvan, worden vaak de figuren van Pennings sympathie geïdealiseerd. De Transvaalsche boeren b.v. zijn in z'n boeken stellig veel ideaeler dan ze in de werkelijkheid waren en heel hun strijd staat bij Penning op een hooger plan, dan de historie kent. Van de psycho-analyse der roman-gestalten, hoofdzaak immers van de moderne proza-literatuur, komt, behoudens enkele uitzonderingen (als „Olmhoeve“) doorgaans weinig terecht.

Op dit alles is in de persbeschoouwingen van de afzonderlijke boeken meer dan eens en terecht gewezen; hier en daar zelfs was het oorzaak, dat een boek ongunstig werd gerecenseerd. Maar de erkenning daarvan sluit toch niet uit de conclusie, die trouwens door de feiten afdoende wordt gemotiveerd, dat in de bewerking der stof, zooals die door de verschillende eigenschappen van den Auteur karakteristiek is voor de Penning-boeken, een belangrijk element ligt van hun beteekenis en ook werkelijke waarde inhoudt.

Met een laatste artikel over den vorm der Penningverhalen hoop ik een volgend maal de artikelen over dit onderwerp te beëindigen.

C. T.

Er op
behoeft
De li
en eige
om een
thans v
Wat
teekent,
den ran
Me
den ru
Cha
den eth
leenen.
Schle
gevaller
Men
daar de
tuiging
De R
vredig
Een
autorite
De gr
opzet ge
in elk
andere
Zij k
Moete
honden
Tot c
Toch
We h
dat met
de trad
Ook,
door te
zoo gige
geleden
De pe
de Refo
Er i
Men
naar us
behoud
Men
autorite
Niet
te spre
Deze
als boer
Dat is
Doch
niet zoo
Die m
van het
Zij d
eens ge
lyse loo
meestal
Daaro
bedrog
Luther
rijtsste
Hoeve
niet met
In elk
„authent
Inzond
zalen, v
„waren“
Er bes
een Her
ther, o
Luther,
Luther e
En al
De oer
gelijk en
Nu is
haar obj
Hij w
Vol st
dachten
wel net
geheel v
En nu
lava aan
eigenlijke
U een he
Doch
onder ee
En, ge
Doch Ca
Als je
het Calv
Hij hee
de eerste
grondged
Hij wa
Met hi
niet uith
Zoo ze